

Mislovics Andrea

SZENTKÉPEK A HAJDÚDOROGI GÖRÖG KATOLIKUS CSALÁDOKNÁL*

Hajdúdorog az egész magyar nyelvterületen, a Kárpát-medencében, de különösen a hajdúvárosok sorában vallásával tűnik ki, s ezáltal sajátos kultúrtörténeti emlékeket hozott létre. Amíg a többi hajdúváros életét a református vallás és egyház alakította több évszázadon át, addig itt a görög katolikusság volt a meghatározó.

Ennek a legfontosabb állomásai a következők. 1912. május 6-án Ferenc József megalapította a magyar görög katolikus egyházmegyét. X. Pius pápa pedig a Christifideles Graeci kezdetű bullával az alapítást jóváhagyta 1912. június 8-án. Az egyházmegye Hajdúdorogról kapta a nevét, annak ellenére, hogy tényleges adminisztratív székhelye nem Hajdúdorog lett.¹ A magyar nyelvű liturgiáért azonban ekkor még folytatni kellett a korábban elkezdett küzdelmet, mely nemcsak Hajdúdorogot hozta lázba, hanem mozgalommá vált és az ország határain is túlmutatott. Ebben a nemzeti megmozdulásban vált híressé Farkas Lajos.² Nem véletlen tehát, hogy a város legjelentősebb épülete a görög katolikus templom, amely székesegyházi rangra van emelve, és az épület a benne látható egyedülállóan értékes belső berendezésével együtt a magyarországi görög katolikusság legjelentősebb objektuma.³

A hajdúdorogiak vallási élete a politikai rendszertől függetlenül töretlennek bizonyult, és néhány nagyünnepi vallási megnyilvánulása országos hírnévre tett szert. A templom hatalmas udvarát is betöltik a legnagyobb egyházi ünnepek. Itt gyülekeznek a hívők a máriapócsi búcsúra, és ide igyekeznek ezrével a lakosok messze távolból érkezett keresztény és nem keresztény ismerőseivel, barátokkal együtt, hogy részesei legyenek a látványos, de ugyanakkor meghitt húsvéti pászkaszentelésnek.⁴ A lakosság tehát szilárd alapokon nyugvó hite hétköznapijaikban és ünnepnapjaikban is biztosítottan jelen lehet és jelen van.

Ma Hajdúdorog püspöki székhely. Görög katolikus egyházi óvodának, általános iskolának és középiskolának is helyt ad. Hajdúdorogon 1700-ban nyílt görög katolikus iskola 1949-ben megszűnt, de 1990. szeptember elsejétől újra az egyház

* A tanulmány az OTKA T – 32093 pályázat anyagi támogatásával készült

¹ B. Papp 1996., Janka 1996. 143-154.

² Farkas 2001., Emlékkönyv a görög szert. katolikus magyarok római zarándoklatáról. 2000.

³ Görög Katolikus Székesegyház. 1989.

⁴ Mislovics 2001. 255-265.

tulajdonához került.⁵ Itt indulhatott meg az 1991/92-es tanévben Magyarországon az első görög katolikus gimnázium és szakközépiskolai képzés, ahol a 21. századi körülmények között a hazai diákok mellett külföldiek is tanulhatnak.⁶ 1998-tól már görög katolikus óvoda fogadja a kicsiket.

2001. január 5-én a város Helytörténeti Gyűjteménye egyháztörténeti állandó kiállítással bővült. A kiállításban egyházi műkincsek szerepelnek: ikonok, régi liturgikus könyvek, metszetek, szent képek, szertartáshoz szükséges míves edények, díszes papi ruhák, amelyek az egyház küldetését: az evangélium hirdetését szolgálják. Maga a kiállítás gyakran ad helyet közép- és általános iskolai oktatáshoz, vallási témájú tárgyak történetének megismeréséhez.⁷

A képzőművészet jelenléte a templomban, otthonokban nemcsak természetes következménye annak, hogy az ember test és lélek elválaszthatatlan egysége, annak vallásosságát, hitbéli küldetését legsokoldalúbban igyekeznek a helyi intézmények is megerősíteni és értelmezni. A külső jelek fizikailag észlelhetők, az imádságot kísérő jellegzetes testi mozgások, kéztartások, pontosan meghatározható magatartásformák és elengedhetetlen kellékek: imakönyvek, ikonok, szent képek.

Ez utóbbiak helyi kultuszát tanulmányozva el lehet mondani, hogy a 21. század elején a vallásosság tárgyi bizonyítékai sorában a szentképek szinte minden görög katolikus dorogi családnál megtalálhatók.

Abból az általános szakirodalmi meghatározásból indulok el, hogy a szentképek szenteket, vallási jelképeket, bibliai jelenteket ábrázoló kicsi, sokszorosított képek. Kis méretűek. Különbféle materiákból valók. Kultuszuk napjainkig kitapintható, vallásos eszmék hordozói, közvetítői; bajelhárítók, gyógyító erőt tulajdonítanak nekik.⁸

Egyházi magyarázat szerint⁹ a szentképek szorosan kapcsolódnak az üdvösségtörténethez, és az a feladatuk, hogy a hívő ember szívét Istenhez emeljék.¹⁰ A szentképek ezt a szerepüket elsősorban sajátos jellegükkel valósítják meg. A képek festett teológiai értekezések, amelyeket imákkal, bibliai idézetekkel, írott szöveggel akarnak megértetni, igazát bizonyítani. A képábrázolás segítséget nyújt abban, hogy amit az igehirdetés elvontan fogalmaz meg, az követhetővé váljon a képek szemlélődése közben. Egyben megerősíti az egyén hitét is.¹¹

⁵ B. Papp 1988.

⁶ Görög Katolikus Gimnázium és Szakközépiskola Évkönyve. 1998.

⁷ Mislovics 2001. 3., Mislovics 2001.

⁸ Magyar Néprajzi Lexikon IV. 1981. 64–65., Magyar Néprajzi Lexikon III. 1980. 151., Barna 2001. 11–16., 131–142., Szilárdfy 1984. 7–14., Szőke 2002. 120–125.

⁹ Farkasfalvy 1989., Király 1995. 47–51., Vanyó 1980. 927–942.

¹⁰ Minden tökéletes adomány Istentől ered.

¹¹ A képtiszteletet *Germanosz patriarka* a következő pedagógiai érvekkel indokolta: a képek alkalmassak arra, hogy a szeretetre neveljenek, vonzalmat ébresszenek az ábrázolt szent iránt, így erényeik követésére indítanak. *Damaszkuszi Szent János* képtisztelettel kapcsolatos álláspontját meghatározta Szűz Mária és a szentek tisztelete. A tiszteletet elkülönítette a bálványozástól. Elmélete szerint a kép előtt kifejezett tisztelet az ábrázoltra száll át. A képeket Isten kegyelmi ereje tölti el. A képtisztelet rettenthetetlen hirdetője *Theodorosz Sztudítész* apát volt. Szerinte mindenki kötelessége a képek szemlélése. Lásd: Vanyó 1980. 932–942.

Mit jelent a képek tisztelete Hajdúdorogon?¹² A hívek magasztos tiszteletben részesítik a képeket, megcsókolják, könnyezve olvassák fel a rajta lévő történeteket, imaszövegeket. Ez a tisztelet nem magának a képnek szól, hanem annak a személynek, akit ábrázol és annak a szövegnek, ami rajta található. Mindezek mellett sok esetben kapcsolódik hozzá még a tételes vallástantól távol eső gondolat, az azzal járó érzés. Maga a tisztelet gyakorlása a hívő számára megkönnyíti az imádságot, a szöveg mondásával lelkének Istenhez emelését. Formailag az imakönyvbe illeszthető. Azért is helyezik el a szentképeket oda, mert ez a könyvecske a legszemélyesebb szakrális tárgy, amit a hívők kezükbe vehetnek. Közegével, tartalmával elősegítik az elmélyülést, szívük közelebb kerülését az üdvösség misztériumához. Be tudnak kapcsolódni a szent cselekményekbe és a szemük elé tárulnak fel az egyházi év adott ünnepével kapcsolatos hívő feladatok.

A hajdúdorogi hívők imakönyveiben őrzött szentképek a következő egységekre tagolhatók:

I. Mária képek

- Fatimai Szűzanya
- Lourdes-i Szűzanya
- Szűz Mária tisztelői
- Szűz Mária szeplőtelen fogantatása
- Mária ünnepek
- Mária a kisdédével
- Rózsafüzér, apostolok királynője
- Mária szíve
- Fájdalmas anya

II. Jézusábrázolások

- Gyermek Jézus
- Jézus szíve
- Jézus a jó pásztor
- Szenvedő Jézus, utolsó vacsora, szentségek képei

III. Szentek és őrangyalok

IV. Ikonképek

V. Búcsújáró helyek és kegyhelyek

I. Mária képek

A szentképek legnagyobb csoportja a Mária képek kultuszát tükrözi.¹³ A Mária ábrázolások közül minden háztartásban megtalálható a *fatimai* (1–2. kép) és *lourdes-i* (3. kép) Szűzanya képei.

---

¹² Adatközlők: Gulyás Attila nyugalmazott atya Óvoda utca, Mislovics Anita /23 éves/ Hunyadi utca, Pappné Papp Irén /67 éves/ Nánási utca, Oláh Istvánné /54 éves/ Kar utca, Szavicskó János esperes Óvoda utca és Tóth Istvánné /81 éves/ Vasvári utca.

¹³ Isten Máriát ígérte népének. A képek kifejezik a Mária iránti keresztényi tiszteletet.

A fatimai szent Szűz két engesztelő imája a következőképpen hangzik: „*Ó Jézusunk bocsásd meg bűneinket. Ments meg minket a pokol tüzétől és vidd a mennybe a lelkeket, különösen azokat, akik legjobban rászorulnak irgalmadra.*” „*Ó Jézusom irántad való szeretetből a bűnösök megtéréseért, a Szentatyáért és mindazoknak a megbántásoknak az engesztelésére, melyeket Szűz Mária szeplőtelen Szíve ellen elkövetnek!*” Miközben a Szűzanya tiszta, szépséges arcát nézik a szentképen, imádkozva kéri Mária irgalmát, szeretetét, segítségét, békességet minden ember szívében.

A kis Bernadettnek, aki kezében olvasót tart megjelent a *lourdes-i Szűzanya*, akihez minden hívő ember bizalommal fordulhat.

A következő egységet azon szentképek képezik, amelyeken Szűz Mária tisztelőit ábrázolják. Példaként említeném *Szent Ignácot* (4. kép), aki a lelki gyakorlatok égi pártfogója.

Az imakönyvek fontos „szentkép-tartozékai” Szűz Mária szeplőtelen fogantatásáról készült ábrázolásmódok. Biblikus magyarázatára a Máté evangéliumában¹⁴ találunk rá: *József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami benne fogant, az a Szentlélektől van. Fiút fog szülni, akit nevez el Jézusnak, mert ő szabadítja meg népét bűneiből.* Nemcsak József álmában jelent meg az Úr angyala, hanem az általam számontartott legkorábbi szentképen is ott látható „látomászerű ábrázolásmódban” az angyal. *Gábor arkangyal* liliumszálat tart, *József* pedig térden állva gyűrűt húz a menyasszonyi ruhában lévő *Mária* bal kezére (5. kép). A fogantatás emlékére készített szentképek (6. kép) üdvözítő szavai: *„E tiszta Szűz hivatása volt, hogy világra hozza a Fiút, az ártatlan bárányt, aki elveszi a világ bűneit.”* „*Neked a Te szeplőtelen Szívednek szenteljük magunkat...*” „*Te Máriát adtad a népednek...*”.

A következő alcsoportot a *Mária ünnepekről* készült szentképek (7. kép) képezik. *Mária* mennybevitele és a karácsony a szent családdal ábrázolásmód figyelhető meg a következő gondolatokkal: *„Emlékezzél arra, hogy ez a család a tiéd, mert kiváló tisztelettel magát Neked ajánlotta és szentelte.”*

A hívők körében legkedveltebb szentképeken *Mária a kegyes kisedével* (8. kép) látható. A gyermek imája a *Szűzanyához*: *„Áldd meg gyermekedet Szűzanyám! Hiszem, hogy legszeretőbb édesanyám vagy”* – *Mária* a karján ülő gyermekkel látható azon a szentképen is, amelyet a háborúban végzett szentgyónás és szentáldozás emlékére 1944-ben bocsátottak ki (9. kép).

Külön egységet képeznek a *rózsafüzér, apostolok Mária királynője szentképek* (10. kép).

A következő csoportot a *Mária szíve* ábrázolása jelenti (11. kép), amelyen a következő imarészlet olvasható:

„Üdvözlégy, Mária szíve,
Erénynek szent hajléka,
Mít soha be nem szennyezett
A bűn sötét árnyéka.
Kegyelemmel teljes tiszta szív,

¹⁴ Lásd: Máté evangéliuma 1, 20.21 Biblia. Istennek az Ószövetségben és Újszövetségben adott kijelentése. 1983. 3.

Ég választott erénye,
Az eredendő vétékéből
Te voltál csak kivétel.”

A hívők szeméből a legtöbb könnyet kicsaló szentképek a Hétfájdalmú Szűz (*Fájdalmas Anya*) képei (12. kép).

II. Jézus-ábrázolások

A szentképek második legnagyobb csoportját a *Jézus-ábrázolások* képezik. Elsőként a gyermek Jézus képeket (13–14. kép) említem, amelyeken imaszöveg alig olvasható, ezeket gyerekek kapják hittanórán tudásukért. Ebbe az egységbe tartoznak azok a képek is, ahol Jézust a gyermekek veszik körül, és Ő megáldja azokat.

A *Jézus szíve* ábrázolások (15. kép) egy része a Balkányban felépítendő görög katolikus Jézus szíve-templom javára kiadott szentképen láthatók, melynek ára 20 fillér volt. Téglalapnak is nevezték ezeket a képeket. A többin pedig fohász Jézus szívéért és a szentmisét kiszolgáltató papért ima szövegrész található. A hívők által kívülről mondott fohász:

„Jézus szíve, te tudsz mindent,
Jézus szíve, te megtehetsz mindent,
Jézus szíve, te látsz mindent,
Jézus te gondot viselsz rám,
Jézus szíve te meghallgatod imám,
Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek. Ámen.”

A következő csoportba a *Jézus a jó pásztor* ábrázolások (16. kép) kerülhetnek. A képeken a báránnyal a nyakában látható Jézus, de megörökítették a bárány megmentésével foglalkozó Jézus tettét is. Hiszen „... *nem akarja, hogy elveszzen egy is ...*”. Esti imádságnak számít az ezeken a szentképeken található hálaadó imádság.

A Jézus-ábrázolások utolsó nagy egységét a *szenvedő Jézus, az utolsó vacsora, a szentségek képei* (17. kép) jelentik. János evangéliumának sorai olvashatók rajtuk:

„Én vagyok az élet kenyere,
aki énhozzám jön nem fog éhezni.”
//Jn 6.35./

III. Szentek és őrangyalok

Az eddig vizsgált szentképeken Szent Tamás, Szent József, Szent Mihály, Borromei Szent Károly – ünnepe /november 4/, Szent Teréz (18. kép), Szent Rafael alakja látható a róluk szóló történetekkel.

IV. Ikonképek

A legújabb keletű szentképek csoportja az *ikonképek* (19. kép). Ezek áldozópapok papi szolgálatának kezdetére készültek. Az ikonok egy-egy biblikus történetet mesélnek el, személyt, ünnepet jelenítenek meg: pl.: Krisztus feltámadása, Szentháromság, keresztrefeszítés, apostolok áldása, pünkösöd, maga Jézus képe.

A szentképek készítésében és terjesztésében a búcsújáráshelyek főszerepet játszanak.¹⁵ Ezekről a helyekről a zarándokok búcsúfiaként emlékebe magukkal visznek szentképeket. Ennek hírvivő funkciója is van, hiszen a felirattal és imaszöveggel ellátott képecske távoli településekre kerül, és onnan vonzza a látogatókat. Így vált méltán híressé a máriapócsi könnyező Szűzanya, amelyről 1938. március 28-ai missziós emléket őriztek meg. A búcsújáráshelyeken vásárolt szentképeken a kegyképen kívül a templomot is megörökítették, amelyeken a felső „égi” szférában feltűnik a csodatevő Szűzanya. Tehát minden Máriapócsra elzarándokló hívő úgy tér haza, hogy hoz egy máriapócsi képelemleket. Ezen az emléken a csodatevő templomi kegykép (20. kép), a Könnyező Szűz Mária látható. „...Könnyeidre kérek, eszközözd ki bűneim bocsánatát, nyerd meg számomra és enyémre szent Fiad áldását...”- imával kéri a hívők a máriapócsi Szűz Máriát a csodateételre.

Ide tartoznak még a Hajdúdorogon szervezett Mátraverebély-Szentkút és Csiksomlyó zarándokutakról hazahozott szentképek.

A csoportosítás másik kritériuma lehet a *hozzájutás módja*. Ez alapján háromféle egység bontakozik ki.

Hozzájutás módja:

- vásárlás
- ajándékozás
- oktatás kellékei és pedagógiai ösztönzés eszközei.

Első egységként a *vásárlást* emelném ki. Ebben az esetben a hívők önmaguknak vásárolnak szentképeket, mert hitbéli szükségét érzik. Ezentúl tudatában vannak azzal, hogy segítik az egyházat. Hiszen az összegyűjtött pénzből gyerityát, virágot vásárolnak, javítják a templom külső-belső szerkezetét.

Hajdúdorogon él még a szentképek *ajándékozási szokása*. Elmondások igazolják, hogy a családtagok, rokonok, a lelki társak, a Rózsafüzér Társulat tagjai mennyire várják és milyen megtisztelő ajándéknak tekintik a szentképet, amit egymástól kaptak. Hiszen az ajándékba kapott tárgyak mélyebb érzelmet ébresztenek az emberekben, mint a vásároltak. Az ajándékozás „rangot ad” a szentképeknek. Az ajándékozás egyik formája, amikor az első szentmise emléké-

---

¹⁵ Walter 2000. 25–37., Zarándokhelyek. Európa száz legszebb búcsújárási helye. 1998. 7–15., 86–94.

re az áldozópap szentképet ad a misén résztvevőknek.¹⁶ A képeken útmutató bibliai idézetek jelzik a munkájukhoz kiválasztott vezérfonalat.¹⁷ Az ajándékozáshoz tartozik még az a gesztus is, amikor a jubileumi esztendő tiszteletére *Belme László* tiszteletadó úr osztott szentképeket a hívőknek, hiszen vallásos tárgyú ábrázolást ajándékozni buzdító, hitre serkentő, a szentek oltalmát ajánló nemes gesztus.

A hívő lelkek házszenteléskor szintén szentképet kapnak. Az áldást osztó papok ezzel köszönik meg a hívek adományait és serkentik azok vallásos elhivatottságát.

Harmadik esetben a Görög Katolikus Általános Iskolában és Gimnáziumban a szentképek az *oktatás* – különösen a hitoktatás – fontos kellékei és a *pedagógiai ösztönzés eszközei*. A templomba járásért, a hittanórákon nyújtott munkáért, a hittanversenyen elért eredményekért jutalom szentképeket kapnak a diákok, melyeket egy-egy bölcs gondolattal, intelemmel látják el tanáraik: „*A szeretet megalapozásához az áldozattal kell hozzákezdened.*” (*Saint-Exupéry*); „*Ha nem eszitek az emberfia testét, és nem isszátok a véréét, nem lesz élet bennetek.*” (Jn 6,54).

A szentképek adományozását, árusítását az egyház elfogadja, támogatja. Több esetben is előfordult, hogy a templom felújítására, a miséhez szükséges tárgyi eszközök beszerzéséhez a hívők úgy járultak hozzá, hogy megvásároltak egy-egy szentképet.

A görög katolikus egyházi tanítás értékrendje szerint az ikon tisztelete előbbre való, mint a szentképeké. Mégis úgy érezte az egyházközség vezetője, hogy kegyesboltot kellene nyitni Hajdúdorogon, de a legfelsőbb egyházi vezetőség nem adott minderre engedélyt. Így történhet meg, hogy a szentképek 90%-át¹⁸ Máriapócson vásárolják meg és hozzák Hajdúdorogra a hívők. A szentképek megvásárlásánál a hívők számára fontos szempont, hogy imádság, bibliai történet szerepeljen annak hátoldalán. Az összegyűjtött szentképek 54%-án nincs szöveg, a készítés módjára, időpontjára, készítőjére nincsenek utaló nyomok.

---

¹⁶ A következő feliratok olvashatók a szentképek hátulján: 1. Pappá szentelésem emlékére újmiséis áldással; Áldozópappá szentelésem és első szent liturgiám emlékére; Krisztus papjává szentelt Innsbruckban; Első szent misém emlékére; Pappá szentelésem és első szentmisém emlékére; Pappá szentelésem és első szent liturgiám napján; Első szent liturgiám emlékére; Papi szolgálatom kezdetén; Pappá szentelésem és első szent liturgiám emlékére.

2. Pappá szentelésem huszonöt éves évfordulójának emlékére.

3. Püspökké szentelésem emlékére.

Az egyházi személyek szentképet készítenek az ezüst-, arany-, gyémánt- és vasmiséjükre is. A híveknek adományozzák azt. Így köszönik meg a hívek adományait, imáit és szeretetét. Előrelépésük pedig örök emlék marad a szentkép által. A képek nyomdai költségét a szülők, keresztszülők vagy a nagyszülők vállalják magukra.

¹⁷ „Legyetek mindig derűsek! Szüntelenül imádkozzatok!” (1. Tessz 5,16); „Ne csaljátok meg magatokat. Sem a paráznák, sem a házasságtörők, sem a részegek nem fogják bírni az Isten országát.” (1. Kor VI. 9,10); „Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok.” (1. Kor 15,10); „Ki ragadhat el minket Krisztus szeretétől?” (Róm 8,35); „Mit adjak vissza az Úrnak mindazokért, miket nekem adott?” (Zsolt 116,12); „Uram, te mindent tudsz, azt is tudod, hogy szeretlek téged.” (Jn 21,17); „Emészt a buzgalom az Úrért, a Seregek Uráért!” (1. Kir 19,10); „Jézus rátekintett és megszerette őt...” (Mk 10,21)

¹⁸ A többi szentképet Márianosztrán, Csíksomlyón és Mátraverebély-Szentkúton vásárolták.

A nyomdai feliratok mellett a megajándékozottak felírják a szentképekre, hogy kinek a tulajdona, kitől kapta és mikor.¹⁹

A dorogi szentképek tanulmányozásánál egy vallási közösségben élő idős asszony – *Tóth Istvánné* – szentkép-kultuszának megismerésétől, felmérésétől indultam el. Néprajzos-muzeológus szemszögből.

Dulavics Mária 1921. július 1-jén született Hajdúdorogon kisparaszti családban. Szorgos szülei életét a föld, az állattartás és a velük járó szüntelen munka töltötte ki. Ebben a közegben nőtt fel hét gyermekük, közöttük a mi *Marika néni* is. Négy iskolát járt, sorsát a szülőktől örökölt föld szabályozta. Mint ötgyerekes családanya mindig gyűjtötte a férjével a pénzt, és újabb földdarabot vásárolt. Ez az asszony megtalálta életmódjával, cselekedeteivel azt a belső nyugalmat, amivel elősegítette gyermekei boldogulását és férje halála után a továbbvezető utat. Ebben segített neki a hite. *Dulavics Mária* mélyen vallásos, komoly gondolkodású, az életet felelősséggel leélő asszony.

Dulavics Mária szentkép-gyűjteménye 68 darabból áll. A képeket *szentképeknek* és *titoknak* nevezi. Édesanyjának nem voltak ilyen szentképei, elmondta, hogy szegény világ volt akkor. Az iskolai évek alatt sem kapott szentképeket. *Marika néni* az első szentképet tizenhárom éves korában kapta barátnőjétől, amin nem volt ima. Belerakta az imakönyvébe és azzal jegyezte meg, hogy mikor melyik *hang* következik a misén. Az imakönyvben tartott szentképek hátoldalára feljegyzett imádságokat a napszaknak, évfordulóknak, ünnepeknek megfelelően imádkozza el. Minden este úgy tér nyugovóra, hogy elmondja (felolvassa) a hálaadó imádságot. Az ábrázolt kép: Úrjézus nyakában az ártatlan báránnyal. Minden reggel a reggeli ima mellett elmondja Mária szent és szeplőtelen szívének felajánlásáról szóló imaszöveget. Az ábrázolt kép Szűz Mária. Ezekkel az imákkal ad hálát az életéért, az erőért, amellyel elvégzi napi munkáját, és a családjáért tett cselekedeteket, megköszöni az isteni család jelenlétét.

Elmondása szerint azonban a nap bármely szakaszában imádkozhat ezekről a szentképekről. Szívesen nézegeti a képeket is, mivel a rajta lévő szentek jósága, tevékenysége, szeretete jut eszébe. Felidézi magában az esperes úr illetve a papok szent beszédét és elmélkedik azokon.

„... Csodálatosak ezek a szentképek, gyönyörű imák vannak rajtuk. Mikor elolvasom ezeket, mindig sírok. Nem tudom miért, közelebb érzem magam Istenhez. De gyönyörűek ...” .

A következő szentek találhatók *Tóth Istvánné* szentképein: Úrjézus, Szűz Mária, Szent Ignác, könnyező Szűz Mária.

Kihangsúlyozta, hogy a szentképet nem szabad összetörni, összetépni, sem tűzre dobni. Meg kell becsülni, és ügyelni kell rá.

Tóth Istvánné amikor elmegy egy-egy búcsúra, 25 darab szentképet szokott vásárolni, és azokat elajándékozta gyermekeinek, unokáinak, barátnőinek és a Kápolnában mindazoknak, akikkel együtt szokott imádkozni. Elmondása szerint

¹⁹ Például: Emlék szeretet jeléül; Emlék Anyukától és Apukától 1989. április 29.; Emlék Tóth mamától 1989. március 19.; „Magasztalja az én lelkem az Urat!”; „Első szent fogadalmam emlékére.”; Emlékül Kompár Erzsébet Kompár Ilonkának Máriapócsról 1938. év augusztus 15-én.; Az osztály jó hittanosa az 1992/93-as tanévben; Az osztály második legjobb hittanosa lett az 1990/91. tanévben.

azért ad ilyen szentképeket, hogy imádkozzanak azokról és segítse a megajándékozottakat a Szűzanya minden lépésükben. Olyan képeket szeret adni, amin imádság van, hogy bárhol is vannak, mindig legyen náluk egy ima.

A bevonuló katonának is adnak egy szentképet, hogy emlékezzen az itthon maradtakra és segítse őt az Isten a bajban. *Dulavics Mária* is ajándékozott szentképet *Gyúró Tibor* katonának, aki szerencsésen hazatért a szolgálatából. Gyermekeinek és unokáinak is adott egy-egy imakönyvet és abba rakott pár darab szentképet.

Természetesen ajándékba is kapott szentképeket *Marika néni*. A következő személyektől: *Oláh Imrénétől, Orosz Mihálytól, Mosolygó Tibortól, Urgyán Antaltól és Mosolygó Antalnéától*. A Kápolnában adják át a szentképeket egymásnak. Itt ajándékozzák meg azokat, akik nem tudtak elmenni a búcsúra. *Marika néni* a legújabb szentképét egy hete kapta a Szentkúti búcsúról hazatért *Mosolygó Antalnéától*.

A hajdúdorogi szentképek a mindennapi tárgyi anyag kelléktárához tartoznak, melynek hátulján áhítati szövegek olvashatók. A hívők ezeket gyakran olvasgatják. A kisméretű képek tisztelete erősen jelen van a modern életmódot követő családok hétköznapijaiban is. S bár a hívő lelkek nyílt vallásgyakorlásától távol vannak, mégis ezek által bekapcsolódnak az Isten és a Szűz Mária iránti kegyelet teljes tiszteletbe, kultuszba.

Irodalom

BARNA Gábor szerk.

2001 *Szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. A magyar szentek tisztelete*. Szegedi Vallási Néprajzi Könyvtár 8. Néprajzi Tan-szék, Kairoz, Paulus Hungarus, Szeged.

Biblia 1983. *Biblia Istennek az Ószövetségben és Újszövetségben adott kijelentése*. Egye-temi Nyomda, Budapest.

Emlékkönyv 2000 Emlékkönyv a görög szert. katolikus magyarok római zarándoklatá-ról. (1901-ben kiadott emlékkönyv reprint kiadványa) Mészáros Károly Városi Könyvtár kiadásában, Hajdúböszörmény.

FARKAS Lajos

2001 *Egy nemzeti küzdelem története*. (1896-ben kiadott könyv reprint kiadvá-nya) Hajdúdorog.

FARKASFALVY Dénes

1989 *Testté vált szó. III*. Prugg Verlag, Eisenstadt.

Görög Katolikus Gimnázium és Szakközépiskola Évkönyve. 1998. Hajdúdorog.

Görög Katolikus Székesegyház. 1989. Tájak, Korok, Múzeumok Kiskönyvtára 329. Budapest.

JANKA György

1996 *A Hajdúdorogi Egyházmegye múltja és jelenlegi helyzete. Görög Katoli-kus Szemle Kalendárium az 1997. esztendőre*. Nyíregyháza, 143–154.

KIRÁLY Ernő

1995 *Mi, görög katolikusok*. Szent Gellért Egyházi Kiadó.

L. JESZENSZKY Ágnes

1998 *Zarándokhelyek. Európa száz legszebb búcsújáró helye*. Saxum Könyv Kft., Budapest.

MISLOVICS Andrea

2001 Helytörténeti és egyháztörténeti kiállítással lett gazdagabb városunk Vízkereszt előestéjén. *Hajdúdorogi Újság, X. évfolyam, 2. szám, február 3.*

2001 *Helytörténeti Gyűjtemény és Tájház*. (Múzeumi prospektus) Hajdúdorog.

2001 Pászkaszentelés Hajdúdorogon. (Hit és szokás.) In: S. Lackovits Emőke és Mészáros Veronika szerk. *Népi vallásosság a Kárpát-medencében 5. 1. kötet*. Veszprém-Pápa, 255–265.

ORTUTAY Gyula

1980 *Magyar Néprajzi Lexikon III*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

1981 *Magyar Néprajzi Lexikon IV*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

B. PAPP János

1988 *Hajdúdorog iskolatörténete (1638-1948)*. Hajdúdorog.

1996 *Hajdúdorog küzdelme a magyar görög katolikus egyházmegye felállításáért*. Hajdúdorog.

SZABÓ Irén

2001 A magyarországi görög katolikus szent Miklós tisztelete. In: BARNA Gábor szerk. *Szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. A magyar szentek tisztelete*. Szegedi Vallási Néprajzi Könyvtár 8. Néprajzi Tanszék, Kairosz, Paulus Hungarus, Szeged, 131–142.

SZILÁRDFY Zoltán

1984 *Barokk szentképek Magyarországon*. Corvina Kiadó, Budapest.

SZŐKE Anna

2002 A szakrális tárgyak szerepe egy bácskai magyar faluban. *Ethnica IV/3*. 120–125.

VANYÓ László

1980 *Az ókeresztény egyház és irodalma*. Szent István Társulat, Budapest.

WALTER Hartinger

2000 Egy népszerű búcsújáróhely kialakulása és a kapcsolódó ájtatossági forma elterjedése. In: *Az Ethnológiai Központ Évkönyve 1999*. Lilium Aurum, Dunaszerdahely-Komárom, 25-37.

Andrea Mislovics

Devotional Pictures at the Greek-Catholic Families in Hajdúdorog

The religious life of the Greek-Catholic people in Hajdúdorog proved to be unbroken, independent of any political system. The population's strong belief is present in their weekdays and also in their holidays. Hajdúdorog is an episcopal see with Greek-Catholic educational institutions: nursery school, primary school and secondary school. At the beginning of the 21st century, devotional pictures can be found at every Greek-Catholic families in Dorog. Devotional pictures are

small, duplicated pictures representing saints, religious symbols and biblical scenes. They are made of different materials and often have a small size. They carry and transmit religious ideas, prevent troubles and curing power is attributed to them.

What does the respect of the picture mean in Hajdúdorog? Believers respect and kiss them and read the stories and prayers on them with tears on their eyes. This respect is not for the picture itself but for the person who is represented and for the text on it. Formally, they can be inserted to the prayer-book. Among the devotional pictures kept in their prayer-book, we can see pictures about Mary, Jesus, saints and guardian angels, icons and places of pilgrimage. People obtain these images by buying them, by donation and as educational materials for pedagogical incitement. The study examines a woman's collection of 68 devotional pictures and their usage.